

ТВОРЧО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Стаття розкриває творчо-компетентнісний підхід до етнокультурної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Значення цього підходу до дослідження складових етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики передбачає формування в них етнокультурної компетентності, що визначено нами метою процесу етнокультурної підготовки. Готовність майбутнього вчителя музики до засвоєння етнокультурних цінностей, сконцентрованих у музичному фольклорі та національному вокальному мистецтві розглядається як усвідомлений набутий комплекс етнокультурних знань та відповідних умінь у процесі фахового навчання.

Ключові слова: творчо-компетентнісний підхід, етнокультурна підготовка, майбутні вчителі музики, етнокультурні цінності, музичний фольклор.

Статья раскрывает творческо-компетентностный подход к этнокультурной подготовке студентов факультетов искусств педагогических университетов. Значение этого подхода к исследованию составляющих этнокультурной подготовленности будущих учителей музыки предполагает формирование у них этнокультурной компетентности, которая определена нами целью процесса этнокультурной подготовки студентов. Готовность будущего учителя музыки к усвоению этнокультурных ценностей, сконцентрированных в музыкальном фольклоре и национальном вокальном искусстве рассматривается как осознанный приобретенный комплекс этнокультурных знаний и соответствующих умений в процессе профессионального обучения.

Ключевые слова: творческо-компетентностный подход, этнокультурная подготовка, будущие учителя музыки, этнокультурные ценности, музыкальный фольклор.

The article reveals the creative approach to ethno-cultural competency training of students of pedagogical universities Art. The value of this approach to the study of ethno-cultural components of preparedness of future teachers of music involves formation of their ethnic and cultural competence, which we defined the purpose of the process of ethnic and cultural training. The readiness of the future teacher of music to assimilate ethnic and cultural values concentrated in the national folk music and vocal arts is seen as a conscious acquired complex ethno-cultural knowledge and skills in the relevant professional training.

Keywords: creative competence approach, ethno-cultural training, future teachers of music, ethno-cultural values, folk music.

Однією з важливих проблем формування фахової підготовленості майбутніх учителів музики до продуктивної роботи із школярами є етнокультурне навчання. Творча й динамічна етнокультурна діяльність вчителя музики є, на нашу думку, досить специфічним різновидом його педагогічної діяльності. Вона спрямована на транслявання від попередніх поколінь до підростаючого покоління набутих рідним етносом, а також іншими народами культурних надбань та досвіду, на створення спеціальних умов для формування в учнів музичної культури, художньо-естетичних потреб та смаків, для творчого особистісного розвитку на ґрунті системи етнокультурних цінностей та у відповідності до виховного ідеалу народної педагогіки.

Етнопедагогічна діяльність вчителя музики, що була предметом розгляду В.Ніколаєва, Л.Маєвської, І.Попової, Л.Северинової, О.Хоружої, є досить складним утворенням. Її провадження залежить від сформованої етнокультурної свідомості (етнічний плюралізм) та індивідуальної самосвідомості (етнічна ідентифікація), а також етнопедагогічної спрямованості мислення на основі оволодіння формами, методами та засобами (технологією) етнопедагогічної праці у вихованні Інструментарієм для етнокультурної діяльності вчителя музики слугує комплекс методів та засобів народної

педагогіки і поєднанні із методами та засобами мистецького навчання, мотивації мистецького навчання, інноваційними технологіями тощо.

Оскільки етнокультурна діяльність є одним з різновидів фахової діяльності вчителя музики, то їй також притаманні всі риси, ознаки й властивості фахової діяльності. Зокрема, творчість є однією з найважливіших характеристик діяльності вчителя музики загалом і етнокультурної діяльності зокрема. В якості одного з видів діяльності ряд дослідників розглядають поняття творчості. На думку М.Кашапова, найважливішою ознакою творчості є новизна як самого результату творчості, так і процесу щодо здобуття означеного результату. Творчість – це «...процес створення нового, який потребує виходу за існуючі межі знання. ...результатом творчої діяльності є створення нових матеріальних і духовних цінностей» [2, 31]. Б.Теплов також обстоює цю рису творчої діяльності, зазначаючи, що «...творчою діяльністю називається така діяльність, в результаті якої створюються нові оригінальні продукти високої суспільної цінності» [4, 331].

На нашу думку, готовність майбутнього вчителя музики до засвоєння етнокультурних цінностей, сконцентрованих у музичному фольклорі та національному вокальному мистецтві – це психічний стан, що засвідчує усвідомлену установку на набуття комплексу етнокультурних знань та відповідних умінь у процесі фахового навчання з метою провадження етнокультурної (організаційно-виховної, етнопедагогічної, виконавської, просвітницької тощо) діяльності, задіяної у процесі фахового навчання. Саме готовність є важливим чинником сформованості творчо-компетентнісного компонента етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики, а також запорукою провадження ними етнокультурної діяльності під час подальшої роботи у загальноосвітній школі.

Одним із основних підходів підготовки майбутнього вчителя музики до засвоєння етнокультурних цінностей є творчо-компетентнісний підхід. Значення цього підходу до дослідження складових етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики передбачає формування в них етнокультурної компетентності, що визначено нами метою процесу етнокультурної підготовки. Проблематика етнокультурної компетентності була розроблена такими вітчизняними й зарубіжними дослідниками, як Л.Боровиков, А.Лесневська, Л.Маєвська, А.Некрасова, Е.Нікітін, В.Шаповалов, М.Якунчев та ін.

Зокрема, А.Некрасова визначає етнокультурну компетентність як соціально-психічну властивість особистості, що володіє належним рівнем підготовленості до міжетнічного спілкування на основі певної обізнаності щодо етнокультурних традицій різних народів. Л.Боровиков окреслює етнокультурну компетентність в якості системи знань і уявлень особистості, що забезпечує етносензитивність його фахової діяльності [1, 19].

Сформована етнокультурна компетентність вчителя музики забезпечує можливість не лише пізнати музичну культуру власного та інших народів, але й налагодити творчу взаємодію між різними етнічними музичними культурами. Щоб налагодити таку взаємодію на практиці, необхідно створити педагогічні умови для пізнання системи цінностей як власного етносу, так і етносів інших народів, педагогічно стимулювати етнокультурну направленість усього процесу фахового навчання майбутнього вчителя музики.

Ефективним інструментом для цього є, зокрема, вокально-хорова підготовка, яка залучає до навчально-педагогічного репертуару з «Постановки голосу», «Хорового класу», «Хорового диригування», «Методики музичного виховання» тощо різноманітну палітру музичного фольклору різних родів і жанрів, що включає, у першу чергу, українську народну пісенність, китайський музичний фольклор, італійські, польські народні пісні та ін. Високохудожні зразки пісенного фольклору, що є не тільки провідним засобом етномузичної педагогіки, але й традиційно складають основу вокально-хорового навчання студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів.

Етнокультурна компетентність майбутнього вчителя музики, що забезпечується як досягнення мети успішної етнокультурної підготовки у процесі фахового навчання, розглядається нами як специфічна форма відображення особистістю вчителя музики особливостей організації етнокультурно-педагогічного досвіду, комплексна інтегральна характеристика, що проявляється в широкій обізнаності щодо етнічної музичної культури

певного народу, реалізується шляхом застосування комплексу набутих у процесі етнокультурної підготовки знань, умінь і навичок у царині системи національних цінностей, а також методів і засобів етномузичної педагогіки, здатності до широкого їх застосування у творчій фаховій діяльності вчителя музики, поширення й трансляції цінностей своєї етнокультури серед інших народів, а також засвоєння цінностей інших етнічних культур шляхом діалогічного спілкування.

Застосування творчо-компетентнісного підходу до визначення змісту й структури етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики вимагає врахування його специфіки, яка передбачає «...формування у студентів креативного мислення, розкриття їх творчих здібностей, подальший розвиток особистісних якостей, прищеплення стійкого прагнення до пізнавальної діяльності, пошукової, дослідницької роботи, формування «вміння» і бажання діяти, а не лише «розуміння»...» [3, 227]. Тобто творчо-компетентнісний підхід до етнокультурної підготовки вищих музично-педагогічних навчальних закладів безпосередньо залучає до системи етнокультурної підготовленості мисленнєві процеси у всій багатогранності їх проявів, що включають, у першу чергу, когнітивні процеси, утворення понять, суджень та умовиводів, мисленнєво-операційну діяльність тощо.

У процесі формування творчо-когнітивного компонента, що обумовлює розвиток етнокультурного мислення майбутнього вчителя музики, відбувається активізація пізнавальних процесів на базі відпрацювання механізму мисленнєвих операцій, оскільки етнокультурне мислення володіє усіма функціями, зокрема функцією розуміння, а також формами (поняття, судження, умовивід) мислення особистості; формування етнокультурної компетентності на основі засвоєння системи цінностей етнічної культури (як духовної, так і матеріальної); осмислення педагогічного потенціалу методів і засобів народної педагогіки загалом і етномузичної педагогіки зокрема у розв'язанні проблемних ситуацій навчально-виховного процесу.

З огляду на вищезазначене, етнокультурне мислення майбутнього вчителя музики – це процес опосередкованого та узагальненого пізнання та відображення педагогом-музикантом духовних та матеріальних ціннісних надбань етносу в їх синтезуючому зв'язку, опора на них у фаховій діяльності, здатність до застосування провідних методів і засобів народної педагогіки, зокрема етномузичної (музичного фольклору та національного музичного мистецтва) під час розв'язання проблемних ситуацій навчально-виховного процесу.

До основних завдань щодо розвитку етнокультурного мислення у процесі формування творчо-когнітивного компонента етнокультурної підготовленості майбутніх учителів музики можна віднести: знання у сфері народної музичної культури, національного музичного мистецтва; розуміння педагогічного потенціалу етномузичної педагогіки, її провідних методів і засобів; умінь щодо постановки й розв'язання проблемних ситуацій навчального процесу, зокрема в поліетнічному середовищі.

Творчо-когнітивний компонент у системі етнокультурної підготовки майбутнього вчителя музики не просто актуалізує мисленнєво-пізнавальні процеси, відповідальні за набуття комплексу етнокультурних знань, а й забезпечує вільне оперування й застосування означених знань у практичній фаховій діяльності, використання методів й засобів етномузичної педагогіки під час розв'язання конкретних ситуацій навчально-виховного процесу на уроках музики в ЗОШ. Цей компонент є, на нашу думку, центральною сутнісною ланкою цілісної системи етнокультурної підготовленості, що напряду пов'язаний із попередньо визначеним ціннісно-спрямовальним компонентом у контексті поєднання когнітивно-емоційних процесів згідно теорії мотивації мислення. Важливе значення цього компонента полягає у набутті та засвоєнні ціннісного базису етнокультури (духовної та матеріальної), методів, засобів і виховних ідеалів народної педагогіки у цілому і етномузичної педагогіки зокрема, що складає зміст когнітивних процесів під час формування етнокультурного мислення майбутніх учителів музики. Загалом, цей компонент представлений спрямованістю студентів на надбання (засвоєння) сукупності знань: загальнокультурних, етнопедagogічних, етнокультурних, психолого-педагогічних, методичних, спеціальних у сфері музичного мистецтва, необхідних майбутньому вчителю

музики для оволодіння вокально-педагогічною технікою, ефективного вирішення завдань, що виникають у музично-педагогічній діяльності.

Саме набуття й засвоєння комплексу знань у галузі цінностей етнокультури, етномузичної педагогіки, а також музично-педагогічних, мистецтвознавчих та ін. знань, що забезпечується в результаті мисленнево-когнітивних процесів, призводять до етнокультурної обізнаності студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів. У той час, як етнокультурна обізнаність є першим важливим чинником етнокультурної компетентності майбутніх педагогів-музикантів.

Другим важливим чинником набуття майбутніми вчителями музики етнокультурної компетентності є їх здатність до вільного оперування й творчого застосування комплексу вищезазначених знань. Педагогічне забезпечення цієї здатності полягає у цілеспрямованому відпрацюванні мисленнево-операційної системи майбутнього фахівця-музиканта, що спрямовується на пізнання нових, невідомих раніше властивостей об'єктів етнокультури, а також відношень між ними.

Під час вивчення таких значущих для етнокультурної підготовки студентів навчальних курсів, як «Постановка голосу», «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Хорознавство», «Народознавство та музичний фольклор України», «Вітчизняна та всесвітня історія музики», «Аналіз музичних творів», «Сольфеджіо», «Стильова гармонізація» та ін. вельми доцільним ми вважаємо цілеспрямоване залучення теоретичних методів, тотожних мисленневим операціям, а саме: аналізу, порівняння, узагальнення тощо. Уведення цих методів у різні форми навчально-методичної роботи, самостійної роботи студентів (у вимоги до написання рефератів, есе, доповідей, наукових статей тощо) сприятиме формуванню когнітивно-операційного компонента етнокультурної підготовленості, етнокультурної компетентності й етнокультурного мислення.

У висновках доцільно зазначити, що цілеспрямоване відпрацювання мисленнево-операційної системи підготовки майбутніх учителів музики на матеріалі етнокультурного змісту щодо культурних цінностей, народної педагогіки із етномузичною педагогікою включно, музичної фольклористики, етнології, етнопсихології й етнософії тощо на основі позитивного емоційного супроводження, призводить до етнокультурної обізнаності й здатності студентів до оперування набутим комплексом знань.

Література

1. Боровиков Л.И. Этнокультурная компетентность социального педагога и социального работника: научно-методические материалы для занятий в школе социальной педагогики и социальной работы. /Л. Боровиков - М., 1993. – 19 с.].
2. Кашапов М.М. Теория и практика решения педагогических ситуаций / М.М. Кашапов. – Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 1997, - 100 с.
3. Пономаренко В. С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні: монографія / В. С. Пономаренко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 327 с.
4. Теплов Б.М. Избранные труды: в 2-х томах /Борис Михайлович Теплов. - М., 1985. - Том 2. - С. 331-339.

УДК 37.016:78

Ма Чень

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПІВАЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ У ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкритті педагогічні умови співацької підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до роботи з учнями у позашкільних мистецьких закладах. Розроблено педагогічні умови, а саме: реалізації творчого діалогу на різних рівнях взаємодії у професійно зорієнтованому середовищі; інтенсифікації розвитку співацьких